

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali İŞİK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 23 • SAYI: 34
1 Ocak 2025 ÇARŞAMBA

KADEMİK

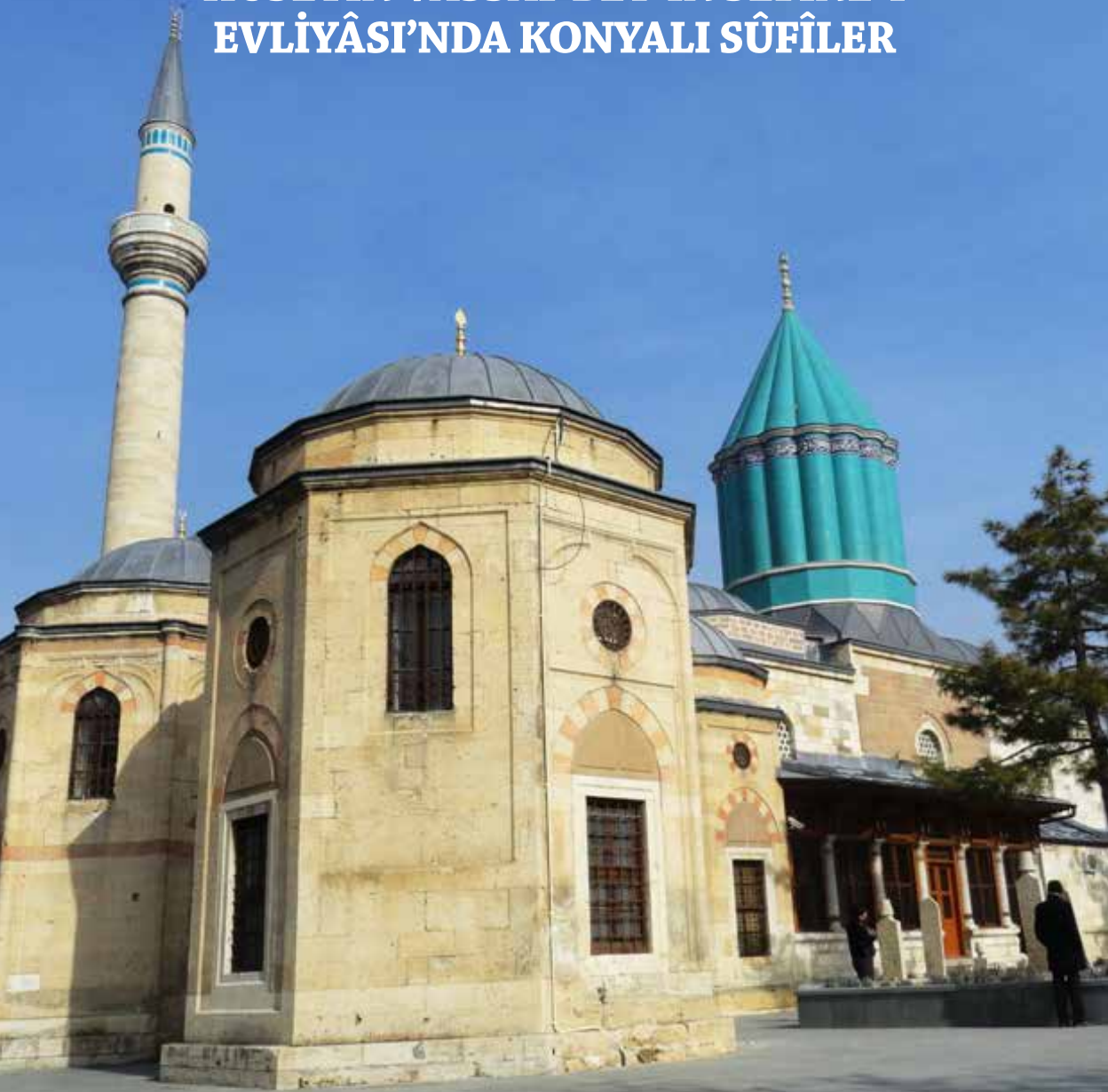
Sayfalar

Merhaba

[/akademiksayfalar](#)

www.merhabahaber.com

HÜSEYİN VASSÂF BEY'İN SEFÎNE-İ EVLİYÂSI'NDA KONYALI SÛFÎLER

Islam kültür geleneğinde âlimlerin hayat hikâyelerini, meselelere bakış açılarını, yetiştirme tarzlarını ele alan biyografik çalışmaları sûfi çevrelerde de ilgi görmüş, erken dönemlerden itibaren başlayan bu çalışmalar Osmanlı'da Tanzimat'tan sonra da devam etmiştir. Hüseyin Vassâf tarafından kaleme alınan Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr tasavvuf tarihimizde klasik olma özelliği kazanmış bu önemli biyografik eserlerden bir tanesidir. İçerisinde iki bin civarında sûfinin biyografisini barındıran Sefîne-i Evliyâ 1900 yılında yazılmaya başlanmış ve 1923 yılında müsveddesi tamamlanmıştır. Hüseyin Vassâf çalışmasını Mehmed Samî Sünbülî'ye ait Esmâr-ı Esrâr adlı eserini şerh etmek maksadıyla yazmaya başlamışsa da neticede ortaya çıkan kitap sadece Esmâr-ı Esrâr'ın şerhi olmakla kalmayıp beş ciltlik hacmiyle temel terâcim kitapları arasında yerini almıştır. Vassâf eseri hazırlarken tasavvuf kaynaklarından, tarihi belge ve eserlerden, hayatta olan şahıslarla yaptığı mülakatlardan, seyahat notlarından ve çeşitli kütüphanelerde yapmış olduğu araştırmalardan faydalanmıştır. Özellikle birebir yaptığı mülakat ve mektuplaşmalarla, bizzat gidip ziyaret ettiği ve fotoğrafladığı tekke planları ve tarikat malzemeleri, yirminci asrın ilk çeyreğinin tarikat kültürünü yansıtmaya açısından ayrı bir ehemmiyet arz etmektedir.

Bu yazıda Sefîne-i Evliyâ'da ismi geçen Konyalı sûfiler günümüz Konya sınırları içerisinde doğmuş veya yaşamış olmaları dikkate alınarak seçilmiştir. Eserin kaleme alındığı zaman diliminde Konya sınırları içerisinde olan Aksaray, Karaman ve Elmalı gibi yerlerde bulunan sûfiler çalışmamıza dâhil edilmemiştir. Hem bahsi geçen bölgelerle ilgili daha belirgin çalışmaların yapılabileceği hem de sınırların genişlemesiyle çalışmamızın kapsamının aşılacağı endişesiyle bu tarz bir eleme metodu kullanmak uygun görülmüştür. Doğum yerleri Konya olmasa bile Konya'yla özdeşleşmiş ve Konyalı olarak kabul gören isimler mevcuttur. Malatya'da doğmuş ve Konevî nisbesiyle şöhret bulmuş Sadreddîn-i Konevî ile Konya'ya geldikten sonra Rûmî mahlasını alan ve Konya denilince akla gelen ilk isim olan Mevlânâ Celâled-

Dr. Muhammed
Yusuf Akbak

dîn-i Rûmî bu isimlerin başında gelmektedir. Bahsi geçen isimlerle alakalı daha önce birçok çalışma yapıldığından dolayı bu isimler bizim yazımızın kapsamına dâhil edilmemiştir. İsimler ele alınırken hakkında fazla neşriyat bulunmayan sûfiler tercih edilmeye gayret edilmiştir. Başlıklar sıralanırken kronolojik tarihten ziyade birinci ciltten başlamak üzere isimlerin Sefîne-i Evliyâ'da geçtiği sıra ve yazım şekliyle incelenmesi tercih edilmiştir.

Sefîne-i Evliyâ'da madde başı olarak on altı Konyalı sûfi ince-

lenmiş, hayatları, eserleri ve etkileri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu isimlerden başta tarikatın pîri Mevlânâ olmak üzere, ondan sonra şeyhlik vazifesini alan Hüsâmeddin Çelebi, tarikatın önde gelen isimlerinden olan Ulu Ârif Çelebi, Sevâkıb-ı Menâkıb yazarı Mahmud Dede, Galata Mevlevihâne'si şeyhlerinden Ali Dede, sadece sûfi kimliğine değil mûsikîşinas yönüyle de meşhur olan Neyzen Yusuf Dede, Yenikapı Mevlevihânesi ilk postnişini Kemâl Ahmed Dede, Yenikapı Mevlevihânesi şeyhlerinden Seyyid Nesîb Yusuf Dede ve Mesnevîhan Mehmed Dede, Konya Mevlevî Dergâhı'nın son şeyhi Veled Çelebi ve Üsküdar Mevlevihânesi şeyhi Halîl Hâlid Dede de dâhil on bir tanesi Mevlevî'dir. Halk arasında "Memiş Efendi" olarak bilinen Muhammed el-Kudsî el-Konevî ile Ali Behcet Efendi Nakşî'dir. Ali Behcet Efendi aynı zamanda Mevlevî, Kâdirî, Kübrevî, Sühreverdî, Çiştî ve Şüttâriyye icâzetileri de almış, yaptığı çalışmalarla Mevlevîlik-Nakşîlik yakınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Kalan isimlerden Bezicâde Mehmed Muhyiddîn Efendi Halvetî, Şeyh Vefâ Zeynî'dir. İbnü'l Arabî'nin en önemli talebesi ve üvey evladı olan Sadreddîn-i Konevî ise Ekberî geleneğe mensuptur. Bahsi geçen Konyalı sûfiler genelde tasavvuf kültürü içerisinde özelde ise kendi tarikatları bünyesinde etkili isimler olmuş, tasavvuf tarihinde önemli yer edinmişlerdir.

1. Şeyh Vefâ Hazretleri (ö. 896/1491)

Zeyniyye tarikatına mensup

Hüseyin Vassaf

olan Şeyh Vefâ'nın ismi Muslihuddîn el-Hâc Mustafa Vefâ'dır. Ailesi hakkında çok fazla bilgi mevcut değildir. Dedesinin ismi Hacı Yahya, babasının ismi Ahmet es-Sadrî olup "Muslihuddin b. Vefâ" veya "Bu'l Vefâ" olarak da anılmıştır. Babasının âlim ve takva sahibi bir kimse olduğu rivayet edilmektedir. Kaynaklarda iki oğlu ve bir kızı olduğundan bahsedilmiş ama isimleri zikredilmemiştir. Kızının Mevlânâ (ö. 672/1273)'nın soyundan gelen Abid Çelebi (ö. 1283/1338) ile evlendiği nakledilmiştir.

Şeyh Vefâ, ilk eğitimini o tarihlerde Karamanoğulları'nın sınırları içerisinde bulunan Konya'da almış daha sonra babasıyla beraber gittiği Osmanlı'nın başkenti Edirne'de tamamlamıştır. Zahirî ve batınî ilimlere vakıf olan Şeyh Vefâ'nın müctehid seviyesinde olduğu, musikî, astronomi konularında

ve vefk hazırlama hususunda kabiliyetli olduğu kaydedilmiş olsa da tahsil yılları ve eğitim aldığı hocalar hakkında kaynaklarda fazla bilgi verilmemiştir. Şeyh Vefâ, Edirne'de Debbâğlar İmamı olarak bilinen Muslihuddin Halife'ye intisabını gerçekleştirmiş, ardından şeyhinin yönlendirmesiyle Zeynüddin Hafî (ö. 838/1435)'nin önde gelen halifelerinden Abdülatif el-Kudsi (ö. 856/1452)'ye mürid olmuştur. Şeyhinin yanında seyrüsülük eğitimini tamamlayıp Konya'ya dönen Şeyh Vefâ burada irşad faaliyetine başlamıştır. Karamanoğlu İbrahim Bey (1423-1464) 864/1459 yıl-

ında onun adına Meram'da Köyceğiz mevkiinin alt tarafında, Dere'ye giderken yol üzerinde bir cami ile hankâh yaptırmış ve bunların giderleri için vakıflar tesis etmiştir. İbrahim Hakkı Konyalı (ö. 1984), Şeyh Vefâ'nın İstanbul'da medfun olduğu bilindiği için Meram'da medfun olan kişinin onun babası olduğunu belirtmektedir.

Antalya'dan Kız kardeşi ve arkadaşlarıyla çıktığı hac yolculuğu esnasında Şeyh Vefâ'nın bindiği geminin Hristiyan korsanlar tarafından kaçırıldığı ve Rodos'a götürüldüğü bilinmektedir. Şeyh Vefâ'nın onların elinden Karamanoğlu İbrahim Bey

tarafından fidyeleri ödenerek kurtarıldığı bilgisi kaynaklarımızda yer almaktadır. Şeyh Vefâ bu olaydan sonra İstanbul'a gitmiş ve vefatına kadar yaşamını orada sürdürmüştür. Şeyh Vefâ'nın İstanbul'a gidiş tarihi tam olarak bilinmemekle beraber Karamanoğlu İbrahim Bey'in vefatından sonra 1464 yılından sonra gittiği tahmin edilmektedir.

Şeyh Vefâ, İstanbul'da vaaz ve irşad faaliyetleriyle ün kazanmıştır. Usûl ve makâmat üzerine birçok evrâd tertib etmiştir. Sultan kendisiyle defalarca görüşmüş ve dualarını almıştır. Ayrıca Fatih Sultan Mehmed'in cenaze namazına Şeyh Vefâ'nın imamlık yaptığı ve bu cenazede II. Bayezid (1481-1512)'in de hazır bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

İstanbul'da Şehzâde Cami'nin yakınında fetihten önce Ayateodori kilisesinin olduğu yerde kendisine bir camii ve et-

rafına hücreler yapılmış, Şeyh Vefâ burada kalmıştır. Kilisenin camiye çevrildiği söylene de Vassâf, yakın zamana kadar orada bir camii olduğunu ve kiliseden çevrilmiş olmadığını belirtmiştir. O, kiliseden çevrilen caminin deprem esnasında yıkıldığı ve yerine yeniden cami yapıldığı ihtimalini değerlendirmiştir. Son zamanlarda bu caminin de depremden dolayı zarar gördüğünü belirten Vassâf, yenisi yapılmak için yıkıldığını ancak o zaman için halen yenisinin yapılmadığını bildirmiştir. Şeyh Vefâ'nın adına yaptırılan bu camii 1992 tarihinde tekrar inşa edilmiştir. Türbenin orta kısmındaki sandukada Şeyh Vefâ, sağ ve solundaki sandukalarda halifeleri Şeyh Davud ve Şeyh Ali (ö. 917/1511-12) bulunmaktadır.

Vassâf, Şeyh Vefâ'nın her neye başvursa, her ne talep etse Allah'ın hikmeti olarak ona nail olduğunu belirtmiştir. Mısır'da bulunduğu esnada bir kıtlık

meydana geldiği, ahalinin Şeyh Vefâ'dan yardım dilemesi üzerine onun dua ettiği ve kıtlığın kaybolduğu belirtilmiş, bunun neticesinde devrin mısır hükümdarının Şeyh Vefâ'nın ayağına kadar gelip onunla sohbet ettiği nakledilmiştir. Vassâf, onun görüntüsünün celalli olduğunu ama sohbetlerinde tam tersi mülayim olduğunu bildirmiştir.

Şeyh Vefâ'nın mensup olduğu zeyniye tarikatının görüşleri temel alındığında onun da Zeynüddin Hafî gibi vahdet-i şühûd düşüncesine sahip olduğunu ama vahdet-i vücûd düşüncesine de tamamen karşı çıkmadığını söylenebilir. Nitekim Şeyh Vefâ varlık mertebelerini İbnü'l Arabî (ö. 638/1240)'nin görüşlerine uygun olarak açıklamış ve Firavun'un imanlı gittiğini söyleyen İbnü'l Arabî ile ilgili görüşü sorulduğunda "Keşke İbnü'l Arabî gibi iki mümin bizim hakkımızda böyle şehadet etse" şeklinde

cevap vermiştir. Kendisine Mansur (ö. 309/922)'un "Ene'l-Hak" ifadesi hakkındaki düşünceleri sorulduğunda "Yâ, ene'l-bâtil mı desin!" diyerek yanıt vermiştir.

Şeyh Vefâ Ramazan 896/8 Temmuz 1491 Pazar günü ebedi âleme irtihal etmiş ve II. Bayezid'in de bulunduğu cenaze namazından sonra kendisi adına inşa edilen camideki türbesine defnolunmuştur.

2.Hüsâmeddin Çelebi (ö. 683/1284)

Hüsâmeddin Çelebi Sefîne'de çok kısa bir bölümde ele almıştır. Onunla ilgili Vassâf'ın verdiği bilgiler Mevlânâ'dan sonra şeyhlik vazifesini almasından, vefat tarihinden, Mevlânâ'nın yanına defnedilmesinden ve kısa bir şiirden ibarettir.

Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde "Şeyhler Şeyhi", "Dinin Hüsâmı", "Kalblerin Emîni", "Zamanın Cüneyd'i", "Vaktin Bâyezid'i", "Hidâyet Önderi", "Sıddık Oğlu Sıddık" olarak vasıflandır-

diğı Hüsâmeddin Hasan b. Mehmet b. Hasan, aslen Urmiye’lidir. Ailesi vaktiyle Konya’ya göç etmiş Hüsâmeddin Çelebi de 622/1225 yılında burada dünyaya gelmiştir. Çok iyi bir medrese tahsili almış ve bir ara müderrislik de yapmıştır. Babası Konya bölgesindeki ahîlerinin serdârı olmasından dolayı “İbn Ahi Türk” lakabıyla tanınmıştır. Çelebi Hüsâmeddin’in babası vefat edince ahiler babasının yerine onu reis yapma talebinde bulunmuşlar fakat o, bu teklifi geri çevirmiş ve Hz. Mevlâna’ya intisabı tercih etmiştir. Konya’nın varlıklı ailelerinden birisine mensup olmasına rağmen ticareti bırakıp elinde bulundurduğu zenginlikleri, Meraam bağlarında bulunan konağını Hz. Mevlâna ve müridlerinin hizmetine adamıştır.

Mevlânâ’nın vefatından sonra şeyhlik makamına kimin geçeceği konusunda müridler arasında bir anlaşmazlık olmuş, bazıları Çelebi Hüsâmeddin’i bu

makam için uygun görürken, bazıları Sultan Veled’in daha layık olduğunu savunmuşlardır. Sonunda bir neticeye kavuşmayan müridler bu durumun çözümünü bu iki kıymetli insana bırakma kararı almışlardır. Çelebi Hüsâmeddin, Mevlânâ’nın ardından makamında oğlu Sultan Veled’in görev almasını istese de Sultan Veled bu teklifi geri çevirmiş ve Çelebi Hüsâmeddin’in bu makama daha layık olduğunu belirtmiştir. Böylece Mevlânâ’dan sonra şeyhlik makamına ilk olarak Mesnevî’nin de yazılmasına vesile olan Çelebi Hüsâmeddin geçmiştir. Zaten daha öncesinde Mevlânâ vefatına yakın bir zamanda yanına gelip ondan sonra bu makama kimin layık olduğunu soranlara, “Çelebi Hüsâmeddin bizim halifemizdir” demiş, gelenler bu soruyu üç kere tekrarlayınca Mevlânâ da üç kere aynı cevabı vermiştir.

Vassâf, Hüsâmeddin Çelebi’nin vefât tarihini 684/1285

olarak vermiş ancak Eflâkî bir yıl öncesini işaret ederek bu tarihi 22 Şaban 683/ 3 Kasım 1284 olarak nakletmiştir. Sahîh Ahmed Dede, onun Şaban ayının 22'sinde 61 yaşında vefat ettiğini söylemiş ama yıl olarak tarih belirtmemiştir. Ahmed Dede'nin Hüsameddin Çelebi'nin doğum tarihini 622 olarak belirtmesinden yola çıkarak Eflâkî ile aynı görüşte birleştiği söylenebilir.

3.Ulu Ârif Çelebi (ö. 719/1320)

Vassâf, Ârif Çelebi hakkında Sultan Veled'in oğlu olduğu ve ondan sonra şeyhlik makamına geçtiği bilgisini vermekle yetinmiştir. Mevlevîler hakkında güzel eserler yazıldığını belirten Vassâf, ayrıntılı bilgi için bu eserlere bakılmasını tavsiye ile iktifa etmiştir.

Ârif Çelebi 8 Zilkade 670/8 Haziran 1272'de Konya'da doğmuştur. Babası Sultan Veled, An-

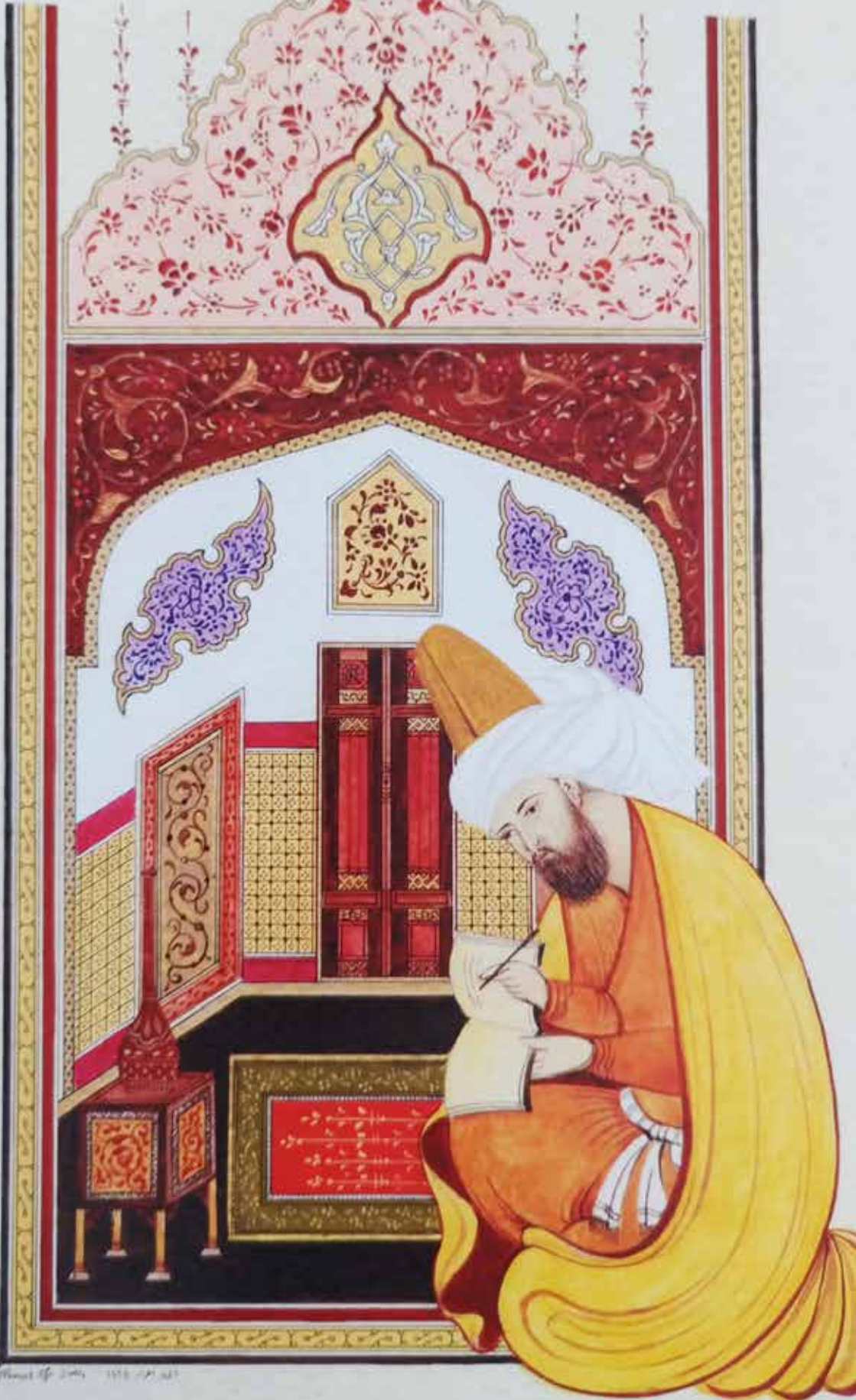
nesi, Selâhaddîn-i Zerkûb (ö. 657/1258)'un kızı Fâtıma Hatun'dur. Dedesi tarafından kendisine Ferîdûn ismi, Celâleddin lakabı ve Emîr Ârif unvanı verilmiştir. Dedesi onun bu unvanla bilinmesini istemiş ve Emîr Ârif asıl isminin yerini almıştır. Ancak daha sonra tarikat içerisinde "emîr" değil "ulu" unvanı kullanılmış bu sayede Ulu Ârif Çelebi olarak tanınmıştır.

Ulu Ârif Çelebi'nin doğumuna kadar Sultan Veled'in on iki, on üç kadar çocuğu olmuş olsa da hepsi küçük yaşlardayken vefat etmiş bu yüzden onun doğumu başta Mevlânâ olmak üzere, ailesinde büyük mutluluğa sebep olmuştur.

Ulu Ârif Çelebi, Sultan Veled hayatta iken Emir Kayser Tebrizî'nin kızı Devlet Hatun'la evlenmiş, bu evlilikten Bahâeddin Emîr Âlim Çelebi, Muzaffereddin Emîr Âdil Çelebi ve Melike isminde bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir.

Ulu Arif Çelebi

Ulu Ârif Çelebi babasının vefatından sonra onun makamına geçerek etrafında her kademedeki birçok mürid toplamıştır. Onun, Mevlânâ'nın bütün eserlerini ezbere okuyacak kadar kuvvetli bir hafızaya sahip olduğu nakledilmiştir. Müridlerinden Ahmet Eflâkî Menâkıbü'l Ârifîn isimli eserini onun emriyle kaleme almış ve eserin sekizinci bölümünü ona ayırmıştır. Ulu Ârif Çelebi, Eflâkîyle beraber Tebriz ve Azerbaycan başta olmak üzere birçok yere geziler yapmış ve oralarda irşad faaliyetlerini yürütmüştür.

Ulu Ârif Çelebi 24 Zilhicce 719/5 Ocak 1320 tarihinde vefat etmiş ve Mevlânâ'nın ayakucuna defnedilmiştir.

4.Şeyh Ali Behcet Efendi (ö. 1238/1823)

Konya ulemasından Hâce Ebûbekir Efendi'nin oğlu olan Ali Behcet Efendi 5 Rebûlevvel 1140/22 Ekim 1727 yılında Konya'da doğmuştur. İlk tahsilini babasından, dedesinden, Karaman-

lı Abdullah Efendi ve Abdussamed Efendi'den yapmış, daha sonra Afyon'a gitmiş, Divânî Mehmed Çelebi Dergâhı şeyhi Alâeddin Çelebi'den temel tasavvuf kaynaklarını okumuştur. Çeşitli illerde niyâbet ve kadılık görevlerinde bulunan Ali Behcet Efendi daha sonra kendisinde meydana gelen tasavvufî haller nedeniyle memuriyetten istifa ederek Afyon'a geri dönmüş, Alâeddin Çelebi'nin yanında çilesini tamamlayarak sikke giymiştir. Mevlânâ'nın Alâeddin Çelebi'ye buyurduğu mânevî alamet neticesinde Çelebi onu Kerküklü Şeyh Seyyid Mehmed Emîn Efendi'ye göndermiş (ö.1201/1816) Ali Behcet Efendi bu zattan Nakşibendî, Kâdirî, Kübrevî, Sühreverdî, Çiştî ve Şüttâriyye icâzeti almıştır.

Ali Behcet Efendi, Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'nın tavsiyesi üzerine II. Mahmud (1808-1839) döneminde İstanbul'a gelmiş ve III. Selim (1789-1807)'in yaptırdığı Üsküdar'daki Selimiye

Muhammed Kudsi Memiş Efendi

Nakşibendî Dergâhına 1232/1817 yılında şeyh olarak tayin olunmuştur. Ali Behcet Efendi burada tefsir, hadis, Mesnevî, Mektûbât-ı Rabbânî dersleri okutmuştur. 2 Cemâziyelevvel 1238/16 Ocak 1823'deki vefatına kadar, altı yıl bahsi geçen dergâhta hizmette bulunmuş cenaze merasiminin ardından dergâhın avlusuna defn olunmuştur.

Ali Behcet Efendi iki defa evlenmiş ilk hanımından Muhammed Hidayetullah Efendi, sonraki hanımından Ali Rıza Efendi dünyaya gelmiştir. Vefat edeceği vakit halifelerini etrafına çağır- mış, büyük oğlu Hidayetullah Efendi'yi kendinden sonra makamına uygun görmüş o yetişene kadar yerine İbrahim Hayrânî'yi vekil tayin etmiştir.

Vassâf, Ali Behcet Efendi'yi beyaz yüzlü, uzun boylu, seyrek ve aksakallı, gür kaşlı, ela gözlü, daima mevlevî sikkesi giyen bir kimse olarak tasvir etmiş, Behcetü's-Sülûk, Risâle-i Ubeydiyye-i Nakşibendiyye, Dîvânçe, Tercüme-i Hâl-i Ricâl-i Çeştî, Hadîkatü'l-Abdâl, Risâle-i Hâliyye vü Rûhâniyye, Vâridât-ı Kalbiyye isimli eserlerinin olduğunu belirtmiştir.

Ali Behcet Efendi yaptığı çalışmalarla Mevlevîlik-Nakşîlik yakınlaşmasına katkıda bulunmuştur. O, dergâhta Nakşî-Müceddî yolunun esaslarını sâliklere öğretmesinin yanı sıra, şeyhi Mehmed Emin Kerkükî gibi derişlerine Mesnevî başta olmak üzere Mektûbât-ı Rabbânî, Avârifü'l-Meârif, Hikem-i Atâiyye gibi tasavvuf düşüncesinin klasik eserlerini okutmuştur. O, bir açıdan, Nakşîlik ve Mevlevîliği tevhit etmiştir. Ali Behcet Efendi,

esas ve erkân itibariyle Nakşî olmakla birlikte, irfânî bakış açısından dolayı tam bir Mevlevîdir. Ali Behcet Efendi'nin yetiştirdiği talebelerinden bir kısmı da tıpkı onun gibi postnişin oldukları dergâhta Mesnevî okutmuşlardır. Hilâfet verdiği kişiler arasında; İbrahim Hayrânî Efendi (ö. 1259/1843), Ahmed Buhârî Dergâhı şeyhi Reisülmeşâyih Rıfki Efendi (ö. 1271/1855), Hacı Ahmed Hamdî Efendi, devrin Meclis-i meşâyih şeyhi, Mesnevîhan, Eyüp Murad Buhârî Dergâhı şeyhi Hâfız Feyzullah Efendi (ö. 1284/1867), Mülkiye Nazırı Pertev Paşa (ö. 1252/1837), Eyüp Şeyhülislâm Dergâhı şeyhi Ali Uşşâkî Efendi (ö. 1278/1862), Üsküdarlı Şeyh Muhammed Nâzif Efendi, Seyyid Niyâzî Efendi gibi isimler bulunmaktadır.

Muhammed Kudsi Memiş Efendi

5.Şeyh Muhammed el-Kudsi el-Konevi (ö. 1269/1852)

Muhammed el-Kudsi el-Konevi, Konya'nın Bozkır ilçesi Aliçerçi köyünde 1198/1782 yılında dünyaya gelmiştir. Vassâf, onun "Şeyh Muhsin Efendi" diye meşhur olduğunu söylese de halk arasında "Memiş Efendi" namıyla da tanınmıştır. Asıl ismi Muhammed, babasının ismi Mustafa b. İsa, annesinin ismi Halime'dir. Memiş Efendi'nin nesebi, on üçüncü yüzyılda Horasan'dan Anadolu'ya göç eden Molla Said Horasanî'ye oradan da Hz. Peygamber (s.a.v)'e ulaşmaktadır.

Memiş Efendi, ailesi tarafından tahsil görmesi için küçük yaşlarda Karacahisar köyüne gönderilmiş, akrabalarından Ebu Said Hadimî'nin talebelerinden olan Şeyh İbrahim Efendi'den ders almıştır. İbrahim Efendi'nin vefatından sonra oğlu Muhammed Efendi'nin huzurunda tahsiline devam etmiştir. Vassâf, onun buradaki tahsilini tamamladıktan sonra Kayseri, Hâdim, İstanbul ve Antep'i ziyaret edip buradaki âlimlerden de çeşitli dersler aldığını nakletmiştir. Zikredilen bu yerler dışında Memiş Efendi'nin Alanya'da Şeyh Hafız Muhammed Şükrü Burhanzade el-Alai'den hadis icazeti aldığı, Ege bölgesi ve Yunanistan sınırları dâhilinde bulunan Tırhala'yı ziyaret ederek buralarda da ilim tahsil ettiği kaynaklarda nakledilmiştir.

Memiş Efendi, Karacahisar'a döndükten sonra Mevlânâ Hâlid Bağdâdî (ö. 1242/1827)'nin halifelerinden Hasan Kudsi

Efendi ile görüşmüş ve kendisine intisab etmiştir. Memiş Efendi, Hâlid-i Bağdâdî'yi görmek ve ondan feyz almaktak-sadıyla Ödemişli Hasan Kudsi Efendi'nin de yönlendirmesiyle Şam'a gitmiştir. Şam yolculuğu esnasında Hâlid-i Bağdâdî'nin ruhaniyetinden istifade etmek ve ona olan muhabbetini derinleştirmek amacıyla birçok kez murakabede bulunmuştur.

Memiş Efendi farklı zamanlarda dört evlilik yapmıştır. Eşleri Havva Hanım, Gümüş Kadın, Emiş Kadın, Emine Hanım'dır. Bu evliliklerden yedisi erkek dördü kız olmak üzere on bir çocuk dünyaya gelmiştir. Erkek çocuklar Muhammed Bahauddin Efendi (ö. 1906), Mustafa Asım Efendi (ö. 1906), Zeynelabidin Efendi, Ubeydullah Efendi (ö. 1881), Halid Efendi (ö. 1909), Abdullah Sıddık Efendi (ö.1921) ve Hasan Kudsi Efendi (ö. 1921)'dir. Kızları Havva Hanım, Fatma Hanım (ö. 1863), Ayşe Hanım ve Hatice Kübra Hanım (ö. 1926)'dır.

Memiş Efendi, 13 Muharrem 1269/27 Ekim 1852 yılında Seydişehir'e yirmi üç kilometre mesafede bulunan Çavuş kasabasında vefat etmiş, buradaki medresesinin yanında bulunan kabrine defnedilmiştir.

6.Bezcizâde Muhyiddin Efendi (ö. 1020/1611)

Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi Konya'da doğmuştur. Şer'î ilimleri tahsil ettikten sonra Karaman'a giderek Halvetiyye'nin Yahyâ Şirvânî (ö. 870/1466) Kolu'na mensup olan Molla Çelebi'ye intisab etmiştir. Vassâf, bu intisabın

Ezelîzâde Şeyh Nûrullah Efendi'ye gerçekleştirdiğini bildirmiş tir.

Muhyiddîn Efendi iki sene hizmette bulunup tarikat eğitimine devam ederken şeyhi vefat etmiştir. Şeyhi vefat etmeden önce yerine Muhyiddîn Efendi'nin geçmesini vasiyet etmiş olsa da çelebiler bu duruma razı gelmemiş neticede Muhyiddîn Efendi Karaman'dan ayrılarak Konya'ya gelmiş ve Alâaddin Camii'nde vaizlik yapmıştır. Görevine devam ettiği esnada devrin padişahın talebi doğrultusunda İstanbul'a gitmiştir. Kaynaklarda payitahta kimin tarafından davet edildiği hususunda ihtilaf vardır. Bezicizâde'nin III. Murad (1574-1595), III. Mehmed (1595-1603) veya I. Ahmed (1603-1617) devrinde İstanbul'a gitmiş olabileceği zikredilmiştir. Vassâf, Muhyiddîn Efendi'nin İstanbul'a iki defa gittiği nakletmiştir. Bu yolculuklardan birincisi Karaman'da bulunduğu zamanlarda şeyhinin vefatının ardından Konya'ya dönmeden önce gerçekleşmiş (993/1585), İstanbul'da Ömer Dede Sikkîni (ö. 880/1475)'nin halifelerinden birine veya dönemin tanınmış Melâmîlerinden İdrîs-i Muhtefî (ö. 1024/1615)'ye intisabını gerçekleştirmiştir. Bezicizâde bu yolculuğundan sonra yeniden Konya'ya gelmiş ve burada yedi yıl civarı kalmıştır. Diğer yolculuğunun tahminen I.

Ahmed'in talebi neticesinde olduğu düşünülmektedir.

Muhyiddîn Efendi İstanbul'a geldiğinde Abdülmecid Sivâsî (ö. 1049/1639) Çarşamba'da bulunan Mehmed Ağa Tekkesi şeyhliğinden Şeyh Yavsî Efendi Tekkesi'ne, Sultan Selim Camisindeki vaizlik görevinden de Sultan Ahmed Camii vaizliğine tayin edilmiştir. Ondandır boşalan Mehmed Ağa Tekkesi şeyhliği ve Sultan Selim Camii vaizliği görevleri Muhyiddîn efendiye verilmiştir. Daha sonra Üsküdar'daki Şemsi Paşa Dergâhının şeyhlik vazifesine getirilen Muhyiddîn Efendi bunun yanında Nuh Kapısı civarında, Doncular denilen yerde dervişlerinden birisinin hediye etmiş olduğu bağ içerisine bir tekke, kendisi için de türbe yaptırmış ve her iki yerde de irşad hizmetlerini devam ettirmiştir.

Muhyiddîn Efendi "Şeyhül-emced" terkibinin karşılığı olan tarihte Ramazan 1020 /Kasım-Aralık 1611'de vefat etmiş, daha önce yaptırmış olduğu türbeye defnedilmiştir. Vassâf, bu tarihi zikrettikten sonra Ayvansrâyî'den nakille "mülâkât-ı mevt" terkibinin gösterdiği 1609/1018 senesinde vefat etmiş olabileceğini zikretmişse de Ayvansrâyî bu tarihi Bezicizâde Muhyiddîn Efendi için değil Üsküdar Vâlîde Sultan Camii'nde vaizlik yapmış olan Bezicizâde Mehmed Muhyî Efendi için vermiştir.

الموجد القانع المبدئ السامع
المفستط الجامع الحافظ الزافع
ذوالفضل رحن الرحيم ذولمجد وهاب كريم
جبار وقهار وعظيم ستار وغفار وحليم
حنان منان بصير قدوس العون نصير
الضار النافع قدير ذواللطف ذوالعزكبير
القابض الباسط جليل النور قلبى الجميل
البارئ الما السلس المعطى شافى للعليا
الزراف المنعم وورد مؤمن خبير ذوالوجود
المحسن اهل السجود الواحد ذوالمرت جود
الظاهر الوالى صبور الباطن المغنى غفور
تواب معز شكور منزلة عن الدهور
مقدس كل العيوب المحصى علام الغيوب

قطب العارفين بزجى زاوه محمد محبى افندى حضرت تبارك

قدس سره العزيز

ديوان شريفريد

سميت هذا رساله الجماله المعنيه ازالة قصر الجلاله

وهو مؤلف الشيخ محمد بن محبى الدين الناصح

في جامع السلطان علاء الدين

بسم الله الرحمن الرحيم قال الله تعالى جل جلاله

فسيح بحمد ربك وكن من الساجدين واعبد ربك

حنى يا تبارك اليقين وبه

الحمد لله الاحد القادر البر التقمذ

رب الازل حتى الابد الخالق الخلق لا بعد

الاول الخلق ذوالجلال الاخر الفرد ذوالجمال

قيوم باقى لا يزال المالك الملك ذوالكمال

الموسم

Bezcizâde Muhyiddîn Efendi, “Muhyî” mahlası ile şiirler yazmış ve bir divan tertip etmiştir. Hüseyin Vassâf ve Abdülbaki Gölpınarlı (ö. 1982) eserlerinde Muhyiddîn Efendi’nin çeşitli cönk ve mecmualarda yer alan ilâhilerinden örnekler sunmuşlardır. “Zâhid bize ta’neyleme” dizeleriyle başlayan ilâhisi tarikat âyinlerinde cumhur ilâhisi olarak okunmuştur. Sadeddin Nüzhet Ergun (ö.1946), onun mûsikîşinaslığına vurgu yaparak on yedinci asrın ilk yarısında en çok şöhret kazanan şahsiyetlerden birisi olarak zikretmiştir.

7.Mesnevîhan Mahmud Efendi (ö. 1011/1602)

Vassâf, Mahmud Dede’nin 955/1548 senesinde şeyhlik makamına geçtiği, daha sonra vefat ettiği onun ardından da tekkenin harap olup yerine Halvetî zâviyesi ittihâz edildiği ve Abdi Dede’nin burada şeyh olduğu bilgilerini vermekle yetinmiştir.

Mahmud Dede uzun süre Konya Mevlânâ Dergâhında Ab-

dülatif b. Şeyh Sinan Dede’ye, onun vefatının ardından da Abdülkerim b. Sinan Dede’ye hizmet etmiştir. Şeyhinin vefatı üzerine 997/1589 yılında İstanbul’a gelmiştir. Burada Aziz-i Uhrevî adıyla meşhur olan Şem’î Efendiyle (ö. 1000/1591-92) dostluk kurmuş, onun teşvikleri neticesinde Abdülvehhab b. Mehmed Hemedânî tarafından Menâkıbü’l Ârifin’in farsça kısaltılmış şekli olan Sevâkıb-ı Menâkıb eserini Türkçeye tercüme etmeye başlamıştır. Mahmud Dede bu çalışmasından Sultan III. Murad’a yakınlığıyla bilinen Zeyrek Ağa’ya bahsetmiş, onun durumu sultana arz etmesi üzerine Mahmud Dede, III. Murad’ın talebiyle eseri tamamlamak üzere Konya’ya gelmiştir. Konya’da eseri nihayete erdiren Mahmud Dede dokuz bölüm olarak hazırladığı çalışmasını hattatlara yazdırıp, bölümlerdeki hikâyelere uygun yirmi yedi minyatürü kitabına dâhil etmiş ve eserini III. Murad’a takdim etmiştir.

Devam Edecek...

Yenikapı Mevlevihanesi

